

Література:

1. Журов П.П. Управление системой контроллинга промышленной организации: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец. 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством / П.П.Жуков. – Волгоград, 2007. – 24 с.
2. Кенжалиев А.Дж. Контроллинг в банках[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bankclub.ru/library.htm?id=18>
3. Кузаева О.А. Развитие системы контроллинга в корпоративных объединениях: автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра экон. наук: спец. 08.00.05 – экономика и управление народным хозяйством / О.А.Кузаева. – М., 2007. – 39 с.
4. Сацук Т.П. Контроллинг как система информационного обслуживания управления торговой организацией/Т.П.Сацук // Проблемы современной экономики. – 2007. – № 2[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=22226>
5. Шульга Н.П.Інтегрована система контролінгу в управлінні банком: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра экон. наук: спец. 08.06.01 – економіка, організація та управління підприємствами / Н.П.Шульга. – К., 2006. – 36 с.

*Борис Богач, к.е.н., доцент
Буковинська державна фінансова академія
м. Чернівці, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ У ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Випуск продукції чи надання послуг, передбачає відповідне ресурсне забезпечення, величина якого впливає на рівень розвитку економіки підприємства. Кожне підприємство чи виробнича ланка мають знати, у що обходиться виробництво продукції (робіт, послуг). Даний фактор особливо важливий в умовах ринкових відносин, тому що рівень витрат на виробництво продукції впливає на конкурентноздатність підприємства, його економічну ефективність.

У лісовому господарстві необхідно посилити увагу до обліку витрат, зокрема, за центрами їх виникнення, сферами відповідальності, центрами інвестування та центрами прибутку. Важливою проблемою є організація первинного обліку, на основі якого формують інформаційну базу для управління внутрішньогосподарськими процесами діяльності лісгоспів. Цей вид обліку характеризується як виробничий, оскільки базується на первинних документах і звітах матеріально-відповідальних осіб окремих структурних виробничих підрозділів. Виробничий облік і первинну звітність підрозділів лісгоспів необхідно організувати за оригінальними мето-

диками, у яких слід врахувати специфіку окремих виробництв та методи планування витрат, способи збору й обробки даних.

Основною складовою виробничого обліку є первинний облік (документація) та обробка даних структурних підрозділів підприємств лісового господарства. Незважаючи на те, що виробничий облік є складовою фінансового, між ними існує суттєва відмінність, яка полягає в тому, що інформація, яку формують ці види обліку, використовують по-різному в часі.

У виробничому обліку інформацію формують і використовують безпосередньо в процесі здійснення господарських операцій на основі нормативних витрат та відхилень від норм, у реальному часі, а у фінансовому – зі значним запізненням (у кращому випадку за місяць чи квартал).

У зв'язку з тим, що у вітчизняній економічній літературі недостатньо є робіт з цієї проблеми, автором аналізувалася і відповідна зарубіжна література, в якій узагальнено досвід і теорію витрат виробництва в ринковій економіці.

Дослідження залежності рівня витрат від чинників здійснюється на основі функцій витрат. Формулювання і аналіз таких функцій – головне завдання з'ясувального аспекту теорії витрат.

Функція формування витрат, полягає в такому визначенні та поєднанні чинників впливу на витрати, за яких певний обсяг продукції виготовляється з мінімальними витратами. Факторами впливу виступають ціни на ресурси та норми їх витрачання. При визначенні фактору цін зіставляють величину витрат різних факторів виробництва за планом та фактичною їх величиною. До початку виробництва можна ставити задачу вибору: як виготовити продукцію певних видів та обсягу з мінімальними витратами, що є головним завданням для функції формування витрат. Вона свідчить про те, що теорія витрат істотно розширює та узагальнює спеціальний технічний аспект теорії виробництва і робить її цікавою для підприємця [1].

Сучасні дослідники, розглядаючи витрати, у першу чергу зосереджують увагу на обмеженості ресурсів і можливостях їх альтернативного використання. Рідкісність ресурсів виробництва, їх дефіцитність означає неможливість виробництва одного товару, якщо ресурси розподілені на користь виробництва іншого. В мікроекономіці всі витрати вважають альтернативними. Альтернативні витрати в грошовій формі називають економічними витратами, які включають в себе зовнішні і внутрішні витрати. Зовнішні витрати – це грошові виплати, які підприємство робить стороннім постачальникам ресурсів. Внутрішніми витратами економісти-теоретики вважають витрати на власні потреби підприємця. Ці витрати називають ще неявними або імпліцитними [2].

Таке трактування витрат економістами-теоретиками призводить до суперечності між практикою виробничого обліку і мікроекономічною теорією. Виробничий облік відносить до витрат виробництва лише прямі грошові платежі стороннім постачальникам ресурсів, тобто зовнішні або явні витрати. До явних витрат відносять витрати на сировину, матеріали, комплектуючі вироби, паливо, заробітну плату, орендну плату, амортизаційні відрахування на

власне устаткування. Неявні витрати бухгалтери не визнають, оскільки грошові потоки на покриття цих витрат відсутні. Тому вони зараховують весь надлишок сукупного виторгу над явними витратами до прибутку.

Явні витрати носять назву бухгалтерських витрат, а сума явних і неявних витрат називається економічними витратами.

Виходячи з різних трактувань витрат, прибуток, який визначають як різницю між сукупним виторгом і витратами, буде мати неоднакову величину [2].

З бухгалтерського підходу прибуток можна визначити як різницю між сукупним виторгом і явними витратами:

$$BP = TR - BC, \quad (1)$$

де BP – прибуток,

TR – сукупний виторг,

BC – явні або бухгалтерські витрати.

З мікроекономічного підходу прибуток обчислюється як різниця між сукупним виторгом та сумою явних і неявних витрат:

$$EP = TR - TC, \quad (2)$$

де EP – прибуток,

TC – сукупні витрати (сума явних і неявних витрат).

Оскільки неявні витрати називають нормальним прибутком, формула обчислення прибутку може бути представлена як:

$$EP = TR - (BC + NP), \quad (3)$$

де NP – нормальний прибуток.

Звідси ми можемо вивести співвідношення між бухгалтерським, економічним та нормальним прибутком:

$$BP = NP + EP. \quad (4)$$

Бухгалтерські витрати менші за економічні на величину неявних витрат, з іншого боку, прибуток в бухгалтерському обліку більший за прибуток з мікроекономічного підходу на величину неявних витрат, тобто нормального прибутку.

Витрати виробництва означають спожиті ресурси на виробництво продукції, або іншими словами те, у що обходиться виготовлення товару підприємству, фірмі або компанії. Вони складаються з матеріальних витрат та витрат на оплату робочої сили найманих працівників. Матеріальні витрати і витрати на оплату робочої сили повинні бути відшкодовані в результаті реалізації виготовленої на підприємстві продукції, тому витрати виробництва на виготовлення продукту називають собівартістю виробництва. У західній економічній літературі використовують термін “вмінені

витрати” – справжні витрати виробництва на товар, які визначають як найвищу корисність тих благ, що суспільство може отримати за оптимального використання економічних ресурсів.

У процесі виробництва здійснюють витрати на ресурси, більшість яких купують на ринках і які мають вартісну форму. Витрати – це не просто витрати, а витрати ресурсів, що набувають на ринку вартісної форми.

Витрати – це загальноекономічне поняття, що характеризує використання різних речовин і дарів природи в процесі господарювання.

Серед завдань системи обліку – формування концепції вітчизняного управління витратами на основі розробки нових нетрадиційних підходів до отримання інформації, застосування нових підходів до калькулювання собівартості, впровадження прогресивних методів планування, обліку й аналізу з метою прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У лісгоспах, паралельно із системою неповної (виробничої) собівартості продукції доцільно у собівартість продукції включати повний обсяг витрат, а також запроваджувати систему з обмеженим включенням витрат у собівартість продукції за ознакою залежності їх від обсягу виробництва, йдеться про систему „директ-костинг”, що розширює можливості аналізу господарської діяльності підприємств лісового господарства.

Література:

1. Фандель Гунтер. Теорія виробництва і витрат [пер. з нім.] / Фандель Гунтер: під керівництвом і наук. ред. М. Г. Грещака. – К.: Таксон, 2000. – 520 с.
2. Косік А. Ф., Гронтковська Г. Е. Мікроекономіка: навч. посіб./ А. Ф. Косік, Г. Е. Гронтковська. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 416 с.
3. Богач Б. М. Особливості формування витрат у лісовому господарстві // Наук. Записки Тернопільського Державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. “Економіка”. – Вип. 13. – Тернопіль: 2002. – С. 122-124.
4. Вовчук Т. І. Калькуляція собівартості продукції лісового господарства / Т. І. Вовчук // Науковий вісник УкрДЛТУ: Збірник науково-технічних праць. – Вип. 15.1. – Львів: УкрДЛТУ, 2005. – С. 205-210.
5. Дячишин О. В. Аналіз витрат на лісовідновлення на підприємствах лісового господарства Львівської області / О. В. Дячишин // Наук. вісник УкрДЛТУ: Зб. наук.-техн. пр. – Вип. 15.1. – Львів: УкрДЛТУ, 2005. – С. 203-205.